

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії
В. С. Пономаренко
2020 р.

ПРОГРАМА
вступного іспиту
з **УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ**
освітній ступінь «бакалавр»

на основі повної загальної середньої освіти та
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста

Харків, 2020

Програма вступного іспиту з української мови і літератури

Пояснювальна записка

За основу програми вступного іспиту з української мови і літератури взята програма зовнішнього незалежного оцінювання, яка укладена на основі Програми вступного іспиту з української мови і літератури, розроблена з урахуванням чинних програм з української мови для 5-9 класів та програм для профільного навчання учнів 10-11 класів (наказ Міністерства освіти і науки України № 77 від 03.02.2016 р.).

Зважаючи на варіативність програм з української літератури для загальноосвітніх навчальних закладів, до програми вступного іспиту внесено персоналії письменників і художні твори, вивчення яких передбачено всіма чинними програмами й відображено в усіх підручниках, рекомендованих Міністерством освіти і науки України.

Матеріал програми вступного іспиту розподілено за такими розділами: «Українська мова» («Фонетика. Графіка», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія», «Синтаксис», «Стилістика», «Орфоепія», «Орфографія», «Розвиток мовлення») та «Українська література» («Усна народна творчість», «Давня українська література», «Література кінця XVIII – початку XX ст.», «Література XX ст.», «Творчість українських письменників-емігрантів», «Сучасний літературний процес»).

Характеристика тесту з української мови і літератури

Зміст тесту визначається на основі Програми зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти, затвердженої Міністерством освіти і науки України № 77 від 03.02.2016 р.).

Мета іспиту з української мови і літератури полягає в тому, щоб оцінити знання та вміння абітурієнтів:

- дотримання норм української літературної мови: орфоепічних, лексичних, граматичних, синтаксичних, стилістичних;
- виявлення належного рівня практичного володіння писемним мовленням (знання правил орфографії й пунктуації);
- виявлення знань художніх творів, передбачених програмою ЗНО, навичок їх аналізу;

- виявлення знань, умінь, навичок з теорії літератури (визначення стилістичних фігур, художніх тропів).

Загальна кількість завдань екзаменаційної роботи – 57.

На виконання тесту відведено 150 хвилин.

Тест з української мови і літератури складається із завдань двох форм:

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді** (№ 1– 23, 29 – 33, 34 –53). До кожного із завдань подано чотири або п'ять варіантів відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо учасник тестування вибрав і позначив правильну відповідь.

2. **Завдання на встановлення відповідності** (№24 – 28, 54 – 57). Завдання вважається виконаним, якщо учасник тестування до рядка, позначеного цифрою, дібрав відповідник, позначений буквою, і зробив позначки в таблиці на перетині відповідних колонок і рядків.

Схема оцінювання тесту з української мови і літератури:

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді** оцінюються в 0 або 1 тестовий бал: 1 бал, якщо вказано правильну відповідь; 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь або вказано більше однієї відповіді, або відповіді не подано.

2. **Завдання на встановлення відповідності** оцінюється в 0, 1, 2, 3, 4 тестових бали: 1 бал за кожен правильно встановлену відповідність; 0 балів, якщо не вказано жодної правильної відповіді.

Програма навчальної дисципліни «Українська мова»

Назва розділу	Зміст мовного матеріалу
1. Фонетика. Орфоепія.	Фонетика – розділ науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв <i>я, ю, є, ї, щ</i> . Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування <i>у-в, і-й</i>
2. Лексикологія.	Лексикологія як учення про слово. Лексичне

Фразеологія	значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази. Фразеологізми. Приказки, прислів'я, афоризми
3. Будова слова. Словотвір	Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Словотвір. Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Способи словотворення: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [о], [е] у складних словах
4. Орфографія	Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних. Сполучення <i>йо,ьо</i> . Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>ни</i> у прикметниках і дієприкметниках, не з різними частинами мови
Морфологія	Морфологія – розділ науки про частини мови
5. Іменник	Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та

	загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви <i>-а(-я)</i>, <i>-у(-ю)</i> в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові
6. Прикметник	Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи)
7. Числівник	Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників
8. Займенник	Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання
9. Дієслово. Дієприкметник. Дієприслівник	Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив,

	дієприслівник, форми на <i>-но, -то</i>). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу. Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на <i>-но, -то</i>. як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот
10. Прислівник	Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу
11. Службові частини мови. Прийменник	Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників
12. Сполучник	Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням та за будовою Правопис сполучників

13. Частка	Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні. Правопис часток
14. Вигук	Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова. Правопис вигуків
Синтаксис	Синтаксис – розділ граматики, що вивчає граматичну будову словосполучень та речень у мові.
15. Слово-сполучення	Словосполучення як основна одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені
16. Речення	Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання)
17. Просте двоскладне речення	Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження
18. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Порівняльний зворот
19. Односкладні речення	Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові,

	узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні)
20. Просте ускладнене речення	Речення з однорідними членами. Узагальнюванні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні
21. Складне речення. Складносурядне речення	Складносурядне речення. Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки в складносурядному реченні
22. Складно-підрядне речення	Складнопідрядне речення. Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами. Розділові знаки в складнопідрядному реченні
23. Безсполучникове складне речення	Безсполучникове складне речення. Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями: 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними); 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною). Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні
24. Способи відтворення чужого мовлення	Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог
25. Стилїстика	Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний, конфесійний), їх основні ознаки, функції

Програма навчальної дисципліни

«Українська література»

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу
1. Усна народна творчість	Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових та родинно-побутових пісень. Пісні Марусі Чурай «Віють вітри», «Засвіт встали козаченьки». Історичні пісні «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то хміль». Тематика, образи, зміст народних дум і балад. «Дума про Марусю Богуславку». Балада «Ой летіла стріла»
2. Давня українська література	«Слово про похід Ігорів». «Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги). Григорій Сковорода «De libertate», «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень»
3. Література кінця XVIII – початку XX ст.	Іван Котляревський «Енеїда», «Наталка Полтавка». Тарас Шевченко «Катерина», «Кавказ», «Сон (У всякого своя доля...)», «І мертвим, і живим, і ненарожденним...», «Заповіт». Пантелеймон Куліш «Чорна рада». Іван Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я». Панас Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» (1, 4 частини). Іван Карпенко-Карий «Мартин Боруля». Іван Франко «Захар Беркут», «Чого являєшся мені у сні?..», «Мойсей»
4. Література XX століття	Михайло Коцюбинський «Тіні забутих предків», «Intermezzo». Василь Стефаник «Камінний хрест». Ольга Кобилянська «Valse melancolique» Леся Українка «Contra spem spero!», «Лісова пісня». Микола Вороний «Блакитна Панна». Олександр Олесь «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...». Павло Тичина «О, панно Інно...», «Пам'яті тридцяти» «Ви знаєте, як липа шелестить...». Максим Рильський «У теплі дні збирання винограду» Микола Хвильовий «Я (Романтика)». Юрій Яновський «Майстер корабля».

	Володимир Сосюра «Любіть Україну!». Валер'ян Підмогильний «Місто». Остап Вишня «Моя автобіографія», «Сом». Микола Куліш «Мина Мазайло». Богдан-Ігор Антонич «Різдво». Олександр Довженко «Зачарована Десна». Андрій Малишко «Пісня про рушник». Василь Симоненко «Ти знаєш, що ти – людина...», «Задивляюсь у твої зіниці...», «Лебеді материнства» Василь Голобородько «Наша мова» Олесь Гончар «Модри Камень». Григій Тютюнник «Три зозулі з поклоном». Василь Стус «Господи, гніву пречистого...» Іван Драч «Балада про соняшник». Дмитро Павличко «Два кольори» Ліна Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать», «Маруся Чурай»
5. Твори українських письменників-емігрантів	Іван Багряний «Тигролови». Євген Маланюк «Уривок з поеми»
6. Теорія літератури. Художні тропи	Художні тропи. Знати та вміти визначати в літературному творі художні тропи: метафору, метонімію, синекдоху, епітет, постійний епітет, персоніфікацію, порівняння, гіперболу, алегорію
7. Стилiстичні фігури	Стилiстичні фігури. Знати та вміти визначати в літературному творі стилістичні фігури: градацію, інверсію, антитезу, еліпсис, повтори (тавтологію, анафору, епіфору, алітерацію, асонанс), рефрен, паралелізм, оксиморон, риторичні фігури (риторичне запитання, риторичне заперечення, риторичне звертання)
8. Роди й жанри літератури	Роди й жанри літератури: епос, лірика, драма, інші роди й види літератури (ліро-епос, художня публіцистика, кінодраматургія, автобіографічні жанри)
9. Літературні напрями та течії	Літературні напрями та течії: бароко, класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм, модернізм (імпресіонізм, символізм, неоромантизм, футуризм, експресіонізм, авангардизм), постмодернізм
10. Літературні угруповання	Літературні угруповання. Основні тенденції, риси творчості, представники
11. Сучасний літературний	Сучасний літературний процес. Загальний огляд, основні тенденції. Постмодернізм як літературне

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення дисципліни

1. Авраменко О. М., Блажко М. Б. Українська мова та література : Довідник. Завдання в тестовій формі. I частина. – К. : Грамота, 2011. – 552 с.
2. Бернадська Н. І. Українська література ХХ століття : Навчальний посібник для старшокласників та вступників до ВНЗ. – 3-е вид., стереотип. вид. – К. : Знання-Прес, 2006. – 271 с.
3. Гнатюк Л. П., Бас-Кононенко О. В. Українська мова: Навчальний посібник. – 4-е вид., випр. і доп. – К. : Знання-Прес, 2006. – 259 с.
4. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 752 с.
5. Лобода В. В., Скуратівський Л. В. Українська мова в таблицях : Довідник. – К. : Вища школа, 1993. – 239 с.
6. Мариківська Г. А, Будянська В. А. Практикум з української мови : Тестові та практичні завдання : Навчальний посібник. – 2-е вид., перероб. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009. – 296 с.
7. Новий довідник : Українська мова. Українська література. – К. : Казка, 2009. – 864 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ. – 4-е вид. стереотип. вид. – К. : Вища школа, 2003. – 430 с.
9. Українська література у портретах і довідках : Давня література література ХІХ ст. : Довідник / Редкол. : С. П. Денисюк, В. Г. Дончик, П. П. Кононенко та ін. – К. : Либідь, 2000. – 360 с.
10. Українська література : Хрестоматія для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання (Упор. О. М. Авраменка). – К. : Грамота, 2011. – 516 с.
11. Українська мова: Енциклопедія. – К. : Укр. енциклоп., 2000. – 820 с.
12. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови – стереотип. вид. – К. : Наукова думка, 2004. – 240 с.
13. Шевелева Л. А., Дудка О. О. Український правопис. Практикум : Навч. посібник / за ред. А. О. Свашенко. – Х. : Світ дитинства, 1998. – 224 с.
14. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : Підручник. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.